

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 18.09.2024.

Nr. 18/16-3

Atzinums par 2024. gada 28. augusta iesniegumu vērtēt 2024. gada 26.augustā LTV1 raidījumā “Panorāma” pārraidīto sižetu “Sudža – vieta, kur karš atnāca uz Krieviju”

2024. gada 28. augustā Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons (turpmāk tekstā – ombuds) ir saņēmis [...] (turpmāk – Iesniedzējs) iesniegumu (turpmāk – Iesniegums), kurā pievērsta uzmanība VSIA “Latvijas Televīzija” (turpmāk – LTV) kanāla LTV1 raidījumā “Panorāma” 2024.gada 26.augustā pārraidītā sižeta “Sudža – vieta, kur karš atnāca uz Krieviju” (<https://replay.lsm.lv/lv/ieraksts/ltv/335548/sudza-vieta-kur-kars-atnaca-uz-krieviju>) saturam:

Iesniegumā tiek norādīts, ka ir pārkāpti vairāki LTV satura veidošanas un profesionālās ētikas principi:

1. Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju (turpmāk – redakcionālās vadlīnijas) 1.2, 1.3, 2.5. apakšpunkti;
2. Latvijas sabiedrisko mediju kara un konfliktu žurnālistikas vadlīniju (turpmāk – kara un konfliktu žurnālistikas vadlīnijas) punkts *Attiecības ar informācijas avotiem un to drošība* un punkts *Viegli ievainojamu grupu atspoguļojums*;
3. LTV Ētikas un rīcības kodeksa (turpmāk – ētikas kodekss) 2.2 un 2.4. apakšpunkti.

Lai izvērtētu Iesniegumā norādītos pārkāpumus, ombuds no 2024. gada 28. augusta līdz 16. septembrim iepazinās ar Iesniegumā minēto LTV1 sižetu; 2024. gada 2. septembra vēstulē LTV galvenajai redaktorei Sigitai Roķei uzdeva jautājumus par šī sižeta redakcionālā izvērtējuma procesu un par pieņemto redakcionālo lēmumu pamatojumu; konsultējas ar Latvijas mediju ekspertiem, žurnālistiem, kas veidojuši reportāžas no karadarbības vietām.

Izvērtējot Iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

konstatē:

[1] Iesniegumā tiek norādīts, ka LTV1 raidījumā “Panorāma” 2024. gada 26. augustā sižetā “Sudža – vieta, kur karš atnāca uz Krieviju” publiskotās intervijas ar Krievijas civiliedzīvotājiem pārkāpj vairākus LTV satura veidošanas un profesionālās ētikas principus:

1. redakcionālo vadlīniju punktā 1.2 norādīto, ka *Sabiedriskie mediji ar īpašu uzmanību izturas pret mazaizsargātām un viegli ievainojamām sabiedrības grupām, lai ar savu darbību nenodarītu kaitējumu tām un veicinātu šo grupu pārstāvju drošības sajūtu;*

Iesniedzējs komentē, ka *jautājumi vietējiem iedzīvotājiem tiek uzdoti, kad blakus žurnālistei atrodas bruņoti citas valsts karavīri, kas karo pret šo civiliedzīvotāju valsti. Šādos apstākļos nav iespējams cerēt uz objektīvu vai kaut cik patiesu atbilžu iegūšanu. Turklāt ir virkne apstākļu, kāpēc šie cilvēki negrib vai nevar atklāt savas domas. Viens no šiem apstākļiem – viņi dzīvo Krievijā, represīvā režīmā. Pat par interviju ar ārvalstu mediju viņi var tikt pie kriminālsoda un pakļauti represijām.*

2. redakcionālo vadlīniju punkta 1.3 sadaļā *Godprātība un atklātība* teikto, ka *Sabiedrisko mediju darbinieki rīkojas atklāti un godprātīgi saskaņā ar augstiem ētikas standartiem;*

Iesniedzējs skaidro, ka *civiliedzīvotāju pakļaušana represiju riskam nav nedz godprātīga, nedz ētiska rīcība.*

3. redakcionālo vadlīniju punkta 1.3 sadaļā *Objektivitāte* teikto, ka *Nav pieļaujama tendenciozitāte satura izklāstā, ziņu vai materiāla izkārtojumā, balsis intonācijā vai vārdu izvēlē;*

Iesniedzējs norāda, ka *žurnālistes balsis intonācija, gan sižeta nobeigums, kur žurnāliste atklāti pauž savu viedokli par civiliedzīvotāju teikto, liek noprast, ka šis sižets ir tendenciozs un nav līdz galam objektīvs.*

4. redakcionālo vadlīniju punkta 2.5. sadaļā *Privātuma aizsardzība* rakstīto, ka *Cilvēkus publiskās vietās drīkst filmēt un fotografēt bez viņu atļaujas. Publicējot šos materiālus, žurnālists ievēro tiesību un ētikas normas. Filmējot vai fotografējot cilvēkus, tiek ņemtas vērā viņu vēlmes, ja vien tās nav pretrunā ar žurnālistikai nozīmīgiem apsvērumiem. Sabiedriskie mediji izturas ar īpašu cieņu un takta sajūtu, ziņojot par krīzes situācijām un nāvi;*

Iesniedzējs komentē, ka *karā civiliedzīvotāji ir viegli ievainojama grupa. Šādā situācijā žurnālistam būtu jāpiedāvā iespēja nomainīt vārdu, mainīt balsis ierakstu vai izmantot citas metodes, lai vienlaikus iegūtu informāciju, bet tai pašā laikā neapdraudētu cilvēka drošību. Turklāt intervijas notiek, kad blakus ir citas valsts bruņoti karavīri. No sižeta nevar saprast, vai*

šādi piedāvājumi – mainīt balsis ierakstu, vārdu – ir bijuši aiz kadra.

Iesniedzējs norāda, ka *jau minēto argumentu dēļ sižetā pārkāptas arī kara un konfliktu žurnālistikas vadlīnijas, punkti par attiecībām ar informācijas avotiem un viegli ievainojamu grupu atspoguļojumu.*

5. Kara un konfliktu žurnālistikas vadlīniju punktā *Attiecības ar informācijas avotiem un to drošība* raksturotais, ka *Daļa no informācijas avotiem, ja to vārdi tiek publiski izplatīti, var sastapties ar drošības riskiem to dzīvībai un veselībai. Tālāk minētais attiecas arī uz attālināti ierakstītām vai tiešajā ēterā pārraidītām intervijām, reportāžām un citiem formātiem. Ja tiek publiskoti riskam pakļautu informācijas avotu vārdi un atrašanās vieta, žurnālistam ir jābūt pārliecinātam, ka tas neapdraud informācijas avota veselību un dzīvību.*
6. Kara un konfliktu žurnālistikas vadlīniju punktā *Viegli ievainojamu grupu atspoguļojums* atrunātais, ka *Kara situācijās un starptautiskos konfliktos civiliedzīvotāji lielākoties nevar izvēlēties vai ietekmēt situācijas un apstākļus, kādā viņi tiek fotografēti, filmēti, intervēti. Jāizvērtē, vai konkrētu cilvēku attēlu (atpazīstamība, tuvplāni, detaļas) izmantošana ir nepieciešama patiesības atklāšanai. Jāizvērtē, vai konkrētu cilvēku attēlu (atpazīstamība, tuvplāni, detaļas) izmantošana ir nepieciešama patiesības atklāšanai. Jāizvērtē, vai konkrētu cilvēku attēlu (atpazīstamība, tuvplāni, detaļas) izmantošana ir nepieciešama patiesības atklāšanai. Jāizvērtē, vai konkrētu cilvēku attēlu (atpazīstamība, tuvplāni, detaļas) izmantošana ir nepieciešama patiesības atklāšanai.*

Iesniedzējs uzskata, ka ir pārkāpts arī ētikas kodekss, jo *sižets potenciāli nodara kaitējumu viegli ievainojamām grupām un kopumā neatbilst augstajiem ētikas standartiem, ko šajā kodeksā ir definējusi LTV. Kā pārkāptie ētikas kodeksa punkti tiek norādīti:*

7. 2.2. apakšpunkts: *LTV, veidojot saturu, ievēro un aizstāv cilvēka pamattiesības, demokrātiskos institūtus un morāles normas, ir pret jebkāda veida diskrimināciju. Sabiedriskie mediji ar īpašu uzmanību izturas pret mazaizsargātām un viegli ievainojamām sabiedrības grupām, lai ar savu darbību nenodarītu kaitējumu un veicinātu šo grupu pārstāvju drošības sajūtu;*
8. 2.4. apakšpunkts: *LTV darbinieki veic savus pienākumus saskaņā ar organizācijas definētajām vērtībām, kas caurauž kā uzņēmuma ikdienas darbu, tā radīto saturu. LTV savā darbībā ir uzticīga sekojošiem principiem: neatkarība, godīgums, izcilība, kvalitāte, uzticamība, atbildība, drošība, inovācijas, daudzveidība un demokrātija. LTV vērtības – atbildība, izcilība un neatkarība – ir sabiedriskās televīzijas darba pamatā. LTV rīkojas atklāti, saskaņā ar augstiem ētikas standartiem, ieklausās citu viedokļi un argumentēti pauž savu viedokli.*

Iesniedzējs vērs uzmanību sižeta kontekstam – *Ir karš. Žurnālisti atbalsta un arī LTV atbalsta Ukrainu. Tas ir pareizi. Taču atbalsts nedrīkst pārtapt par atriebību vai tās mēģinājumu civiliedzīvotājiem, kuri, dzīvojot represīvā valstī iekārtā, diktatūrā nevar gluži kā demokrātijā ietekmēt procesus savā valstī. Sižetā ir skaidri jūtama atbildības uzvelšana uz neliela ciemata*

iedzīvotāju pleciem par Krievijas pastrādātajiem kara noziegumiem Bučā. Tas ir temats filozofiskai debatei, taču ne ziņu sižeta ietvaros – un uzdod jautājumus:

- Kurš bija atbildīgais producents, kurš akceptēja šādu sižetu?
- Vai pirms sižeta palaišanas ēterā producents bija noskatījies sižetu?
- Vai pirms sižeta palaišanas ēterā producents bija pienācīgi izanalizējis sižetu, arī tā ētiskumu?
- Vai pirms sižeta palaišanas ēterā atbildīgais producents bija konsultējies ar citiem kolēģiem un/vai ziņu dienesta vadītāju?
- Vai žurnāliste intervējamiem piedāvāja iespējas aizsargāt viņu privātumu?
- Ja sižeta mērķis bija objektivitāte, kāpēc netika filmēti blakus stāvoši karavīri ar ieročiem interviju laikā?
- Kāpēc netika nodalīts žurnālistes viedoklis no faktiem sižeta nobeigumā?

[2] 2024. gada 13.septembrī ombuds saņēma LTV galvenās redaktora Sigitas Roķes rakstiskas atbildes uz ombuda jautājumiem par šī sižeta redakcionālā izvērtējuma procesu un par pieņemto redakcionālo lēmumu pamatojumu:

1. par sižeta redakcionālo izvērtēšanu;

- Sabiedrības tiesības zināt un saņemt uzticamu, profesionāli sagatavotu informāciju, ir atbildīgas žurnālistikas uzdevums. Tāds bija arī LTV Ziņu dienesta lēmums doties filmēt uz Sudžu - redakcionāli izvērtējot daudz un dažādus aspektus, pirmkārt, par mūsu filmēšanas grupas drošību un riskiem, un pēc tam arī par sižeta veidošanas uzstādījumu - gan no video, gan satura viedokļa.
- Redakcija ar žurnālisti pārrunāja, ko un kā jautāt agresorvalsts iedzīvotājiem, redakcija uzticējās arī žurnālistes profesionalitātei attiecīgajos apstākļos. (Jāpiebilst, ka mūsu ieskatā žurnāliste nav pārkāpusi ne LTV vadlīnijas, ne Rīcības un ētikas kodeksu).

2. par redakcionālajiem apsvērumiem sižeta pārraidīšanai, sižeta veidošanas mērķiem un žurnālista darba uzdevumiem;

- Ukrainas karaspēka ieiešana krievijā bija un ir ārkārtīgi svarīgs notikums šī kara gaitā un nedokumentēt šādu pavērsienu - tobrīd aktuālāko, karstāko notikumu frontē, būtu neprofesionāli. Katrā karā ir vismaz divas puses, un nepastarpināti uzzināt otras puses viedokli žurnālistiem ir nepieciešams, ne vien vēlams.
- šo sižetu nedrīkst skatīt vai vērtēt atrauti no kopējās ģeopolitiskās situācijas. Sabiedrisko mediju iepriekšējās tiesībsardzes Andas Rožukalnes atbildēs uz jautājumiem par kara un

konfliktu žurnālistiku vairākkārt uzsvērts, ka žurnālistiem jāatspoguļo kara realitāte, patiesi notikumi un to sekas. Tāpat arī svarīgi, ka žurnālistam ir pienākums skaidrot situāciju, kāda tā ir patiesībā, un tad runas stils un izteiksme ir svarīga. Jebkuram Rietumu demokrātijas pārstāvim (kas šajā gadījumā bija LTV filmēšanas grupa) faktiski kā papildus misija ir izmantot katru iespēju skaidrot un stāstīt patiesību, drupināt Krievijas propagandas melus, izkropļoto realitāti.

3. par intervējamo Krievijas civiliedzīvotāju drošības risku apzināšanos;
  - *Latvijas un Ukrainas sabiedrības intereses vērtējam augstāk nekā agresorvalsts un tās civiliedzīvotāju intereses. Dažādas aptaujas liecina, ka krievijas sabiedrības izteikti lielākā daļa atbalsta šo karu un tāpēc ir pamats jautāt, skaidrot viņu viedokli. Mums nav informācijas, ka kādā no karā iesaistītajām pusēm būtu vērsusies pret intervētajiem/filmētajiem iedzīvotājiem. Intervēto cilvēku anonimizēšanu neuzskatījām par vajadzīgu, tāpat kā to identiskā situācijā nedarīja virkne citu ārvalstu mediju, tostarp, vairāku Eiropas valstu sabiedriskās televīzijas.*
  - *Jebkurš no krievijas uzrunātajiem cilvēkiem varēja atbildēt brīvi un varēja arī atteikties runāt. Nebija absolūti nekāda spiediena no Ukrainas bruņoto spēku puses - neviens no karavīriem nestāvēja tiešā tuvumā filmēšanas grupai, lai kontrolētu, ko runā. Filmēšanas laikā viens no uzrunātajiem Sudžas iedzīvotājiem atteicās runāt, kāds cits uzblāva, lai nefilmē un aizcirta durvis - tas viss tika respektēts.*

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

secina:

[3] Iesniegumā norādītais LTV “Panorāma” sižets ataino Ukrainas Bruņoto spēku organizēto ārvalstu žurnālistu grupas braucienu uz Krievijas teritoriju, ko kontrolē Ukrainas bruņotie spēki, Kurskas apgabala Sudžas pilsētā. Iesniegumā norādītie LTV satura veidošanas un profesionālās ētikas principu iespējamie pārkāpumi ir attiecināmi uz sižetā ietvertajām intervijām ar Sudžas civiliedzīvotājiem un tām sekojošo žurnālistes viedokli. No sižeta 3:40 min. Sudžas iedzīvotājiem tiek uzdoti šādi jautājumi:

- *Sakiet, lūdzu, jūs gribat, lai šis karš beigtos ar Ukrainas uzvaru?*
- *Kā jūs domājat – kurš pie šī kara ir vainīgs? ... Putins?*
- *Vai viņš [Putins] jums nestāsta, kas notiek Ukrainā? Jūs esat tikai deviņus kilometrus no Ukrainas robežas. Tur iet bojā cilvēki. ...*
- *Ziniet, ka Irpiņā, Bučā jūsējie tur cilvēkus ... Ko jūs par to domājat?*
- *Bet Putins ir vainīgs?*

Sižeta 05:08 min. iesākas otra interviija, kurā tiek uzdoti jautājumi:

- *Ko jūs domājat par šo karu?*
- *Bet kurš šo karu sāka?*
- *Jums nestāsta, ko Krievijas armija dara Ukrainā, ka nogalina cilvēkus, par Irpiņu, Buču, Mariupoli ...?*

Sižeta 05:56 min. ir trešā interviija, kurā žurnāliste, noklausoties intervējamās personas teikto par kara sākšanas *stulbumu un muļķību*, saka:

- *Bet Putins sāka, jūsu valsts to sāka.*
- *Bet jūs taču varējāt nebalsot par Putinu.*
- *Vai jūs zināt, ka Krievijas armija Bučā, Irpiņā, Mariupolē iznīcināja un spīdzināja cilvēkus? Vai jūs to visu zināt?*

Sižeta 06:55 min. iesākas ceturrtā interviijā, kurā tiek uzdoti jautājumi:

- *Ko jūs domājat par šo karu?*
- *Bet ko vajag darīt, lai karš beigtos?*
- *Atbildei – tas viss no valdības ir atkarīgs – seko jautājums – No valdības Krievijā? No Putina?*
- *Atbildei – no mums nekas nav atkarīgs – seko žurnālistes teiktais – Bet jūs taču varat nebalsot par Putinu.*
- *Vai jūs zināt, ka Ukrainā cilvēki jau trīs gadus sēž pagrabos?*

Sižets noslēdzas ar žurnālistes pausto viedokli:

Pēc Sudžā redzētā un dzirdētā līdz galam tomēr grūti noticēt, ka par notiekošo Ukrainā šeit nekas nav bijis zināms. Vai tiešām šeit mītošie ir tik vienaldzīgi un Krievijas propagandas notrulināti? Vai arī visu nepasaka līdz galam?

[4] Iesniegumā norādītie iespējamie LTV satura veidošanas un profesionālās ētikas principu pārkāpumi ir attiecināmi galvenokārt uz interviijas strukturālo saturu (izpildījumu) – kā tiek jautāts vai apgalvots, un uz interviijas kontekstu – konkrēto intervēšanas situāciju, nevis uz interviijas informatīvo (lietišķo) saturu – to, kas tiek interviijā jautāts un teikts.

Vērtējot interviijas kontekstu, ir jāņem vērā tā divas dimensijas.

1. Plašāko kontekstu veido pati kara situācija Ukrainā.

Attiecībā uz Krievijas pilna mēroga iebrukumu Ukrainā Latvijas elektroniskajiem sabiedriskajiem medijiem un Latvijas valstij ir skaidra un nepārprotama pozīcija, atbalstot Ukrainu un nosodot nepamatoto un neattaisnojamo Krievijas agresiju, pozicionējoties pret agresoru un nostājoties upura pusē. Tādējādi konkrēto LTV sižetu un tajā izskanējušās interviijas ir jāvērtē kontekstā ar šo nostāju un nevis no absolūtas neitralitātes prasību pozīcijām, jo, sākoties Krievijas iebrukumam Ukrainā, Latvijas sabiedriskie mediji nav neitrāli šī kara novērotāji, kuri atbildību par notiekošo vienādā mērā attiecinātu uz abām pusēm. To apliecina arī redakcionālās vadlīnijas un kara un konfliktu žurnālistikas vadlīnijas:

Redakcionālo vadlīniju punkta 1.4. *Sabiedrisko mediju darbības profesionālie principi* apakšpunktā *Objektivitāte* ir norādīts: *Sabiedrisko mediju redakcionālie standarti neprasa absolūtu neitralitāti katrā jautājumā, īpaši, ja tas ir pretrunā ar demokrātijas pamatprincipiem. Sabiedriskie mediji skaidri un nepārprotami nostājas demokrātisko, cilvēktiesību un vispārpieņemto humāno vērtību pusē.*

Kara un konfliktu žurnālistikas vadlīnijās ir teikts: *Sabiedrisko mediju redakcijām ir tiesības formulēt savu pozīciju, aizstāvēt vispārcilvēciskas vērtības, cilvēcību, cilvēktiesības, nosodot noziegumus, vardarbību u.c.*

2. Šaurāko kontekstu veido interviju norises konkrētie apstākļi.

Sīžets tika veidots, balstoties uz Ukrainas bruņoto spēku organizēto žurnālistu grupas braucienu uz Krievijas teritoriju, ko kontrolē Ukrainas bruņotie spēki-

Intervijas norises kontekstu veido vairāki apstākļi:

- apstākļi, kurus žurnālists nevar ietekmēt – kā intervijas objektīvie apstākļi un to noteiktie ierobežojumi;
- kā žurnālists rīkojas šo ierobežojumu ietvarā – viņa subjektīvie lēmumi.

Jāņem vērā, ka tā šķietami ir pirmā reize pēc Krievijas uzsāktā pilna mēroga iebrukuma Ukrainā, kad Latvijas sabiedrisko mediju žurnālists nonāk tiešā kontaktā ar agresorvalsts iedzīvotājiem viņu dzīvesvietā, par kuru attieksmi pret Ukrainā notiekošo ir vairāk jautājumu nekā atbilžu. Būtiski ir apzināties arī intervijas subjektīvos apstākļus, kas izriet no visa iepriekš minētā un veido situācijas emocionālo fonu, un ietekmē žurnālista attieksmes un izdarītās izvēles.

Vērtējot intervijas strukturālo saturu jeb tās norisi, ir jāņem vērā, ka to atklāj forma – kā tiek uzdoti jautājumi, kādā tonī, kādā intonācijā, ne tik daudz saturs. Vērtējot intervijas struktūru, formu un norisi, ir jāņem vērā vairāki aspekti:

1. kas intervijā tiek darīts – jautāts, apgalvots, vainots, nosodīts, pārņemts, pamācīts, utt.?
2. kādi ir šo darbību iemesli – kāpēc tas tiek teikts tieši šādā veidā?
3. kādi ir šo darbību nodomi – kādēļ kaut kas tiek teikts tieši šādā veidā?
4. kāda ir runātāja attieksme – kā žurnālists sevi pozicionē pret intervējamo, kādas ir žurnālista emocijas un attieksmes?

Ņemot vērāt intervijas kontekstu, ir jāpiekrīt Iesniegumā rakstītajam, ka šādā situācijā iegūt objektīvas un patiesas atbildes uz jautājumu – *Ko jūs par to domājat?* – nav iespējams. Pieņemtu, ka intervējamie šajā brīdī cenšas rast “pareizās” atbildes, turklāt pareizas gan konkrētajai situācijai,

kad žurnālists ir ieradies kopā ar bruņotiem otras puses karavīriem, gan, paturot prātā savas valsts represīvo iestāžu iespējamo reakciju uz pašu intervijas sniegšanas naidīgas puses pārstāvjiem faktu. Lai arī LTV galvenās redaktora atbildē ir teikts, ka *neviens no karavīriem nestāvēja tiešā tuvumā filmēšanas grupai, lai kontrolētu, ko runā*, sižeta 04:38 min. ir redzams bruņots karavīrs ienākam kadrā un uzrunājot vienu no intervijas dalībniekiem.

Ņemot vērā neiespējamību konkrētajā intervijas situācijā iegūt objektīvas un patiesas atbildes, rodas iespaids, ka žurnāliste ir izmantojusi intervijas citiem mērķiem un uzdotie jautājumi pārsvarā ir retoriski – to īstais mērķis ir bijis likt Krievijas civiliedzīvotājiem sākt domāt par to, ka viņu valsts un tās vadītājs ir kara izraisītāji, ka viņu valsts armija ir paveikusi noziegumus Ukrainas teritorijā, sākt apzināties savu kā agresorvalsts iedzīvotāju līdzatbildību notiekošajā.

Šādi mērķi ir pilnīgi legītimi, jo kara un konfliktu žurnālistikas vadlīnijas nosaka, ka *Žurnālisti, raidījumu vadītāji var atļauties izrādīt savas cilvēciskas emocijas, kas raksturo viņu uztveri un morālo nostāju* un uz to norāda arī LTV galvenās redaktora atbilde, akcentējot filmēšanas grupas papildus misiju stāstīt patiesību.

Ja intervijas noslēgumā auditorijai būtu skaidrots, kas tika intervijās darīts, kādi bija to mērķi, kas tika panākts un kādas bija žurnālistes emocijas, tad sižetu noslēdzošais viedoklis būtu saprotams un nerastos jautājums par viedokļa nošķiršanu no faktiem.

[5] Tādējādi ombuds secina, ka Iesnieguma galvenais jautājums ir par to, vai šajā sižetā netiek pārkāptas tās redakcionālo vadlīniju un kara un konfliktu žurnālistikas vadlīniju, kā arī ētikas kodeksa prasības, kas attiecas uz mazaizsargātām un viegli ievainojamām sabiedrības grupām, personu tiesības privātumu, informācijas avotu drošības neapdraudēšanu, civiliedzīvotāju kā viegli ievainojamas grupas atspoguļojumu kara situācijā.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

vērš uzmanību:

[6] Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodeksu normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās, kas veiktas sabiedrisko mediju satura veidošanas procesā. Nedz normatīvie akti, nedz sabiedrisko mediju redakcionālās vadlīnijas un LTV Rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu, ombuds nevērtē Iesniedzēja uzskatus vai iesniegumā pausto viedokli.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

atzīst:

[7] Situācijās, kad žurnālists objektīvu iemeslu dēļ nevar ieņemt neitrālu pozīciju un vienādi attiekties pret abām karā iesaistītajām pusēm, kad rodas ētiskas dilemmas, saduroties ierastajiem priekšstatiem un profesionālajām prasībām ar aktuālo žurnālista pieredzi, emocijām un morālajām pārlicībām, ir būtiski izvērtēt žurnālista, redakcionālās vadības un medija uzdevumus un pienākumus:

- maksimāli savā darbībā ievērot sabiedrības intereses, no kurām pirmā ir patiesas informācijas saņemšana;
- nenonākt pretrunā ar deklarētajām redakcionālajām vērtībām – vārda brīvību, neatkarību, patiesumu, godprātību un atklātību, atbildīgumu;
- sekot savā darbībā profesionālajiem principiem – precizitātei, objektivitātei, faktu nošķiršanai no viedokļiem, viedokļu daudzveidībai, izvairīties no stereotipizācijas u.c.

Šādās situācijās ir jāvērtē tas, a) vai šie pienākumi ir tikuši pildīti tajā apjomā, kurā tas konkrētajā situācijā ir iespējams, b) vai atkāpes no kāda redakcionālā principa ir pietiekami kompensētas ar citu prasību ievērošanu.

[8] LTV Ētikas kodeksā ir definēta LTV misija kalpot Latvijas sabiedrības interesēm, vienlaikus apņēmoties ievērot un aizstāvēt cilvēka pamattiesības, demokrātiskos institūtus un morāles normas, būt pret jebkāda veida diskrimināciju. Ētikas kodeksā, redakcionālajās vadlīnijās, kara un konfliktu žurnālistikas vadlīnijās aprakstītās prasības saistībā ar mazākaizsargātām un viegli ievainojamām sabiedrības grupām, kā arī attiecībā uz informācijas avotiem un to drošību, privātuma aizsardzību, primāri ir veidotas, domājot par Latvijas sabiedrības tiesībām un interesēm, un LTV pienākumiem pret Latvijas sabiedrību. Ne visu no tā ir iespējams vienlīdzīgi attiecināt arī uz agresorvalsts sabiedrību, jo Latvijas sabiedrības un agresorvalsts sabiedrības intereses ir atšķirīgas, nereti pretējas un pat savstarpēji izslēdzošas.

Šādā situācijā ir jāvērtē tas, vai žurnālists, redakcija un medijs ir centušies ievērot agresorvalsts sabiedrības cilvēku pamattiesības tajā apjomā, kādā tas ir bijis iespējams konkrētajā situācijā.

[9] Balstoties iepriekšminētajos apsvērumos, ombuds neatzīst Latvijas sabiedrisko mediju redakcionālo vadlīniju, Latvijas sabiedrisko mediju kara un konfliktu žurnālistikas vadlīniju, LTV Ētikas un rīcības kodeksa pārkāpumus raidījumā “Panorāma” 2024.gada 26.augustā pārraidītā

sižeta “Sudža – vieta, kur karš atnāca uz Krieviju” saturā. Žurnālistes rīcība un redakcionālie lēmumi ievēroja satura veidošanas un profesionālās ētikas prasības konkrētajai situācijai atbilstošā mērā un apjomā, apzinoties un uzņemoties atbildību par intervējamo personu drošību, spējot pamatot šo interviju nepieciešamību patiesības atklāšanai. Sižeta mērķis nebija līdzjūtības veicināšana pret Krievijas civiliedzīvotājiem, taču paustā attieksme bija cieņpilna, ievērojot viņu tiesības.

Izvērtējot atzīto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

iesaka:

[9] Līdzīgos sižetos precīzāk un detalizētāk paskaidrot sižeta tapšanas kontekstu, t.sk. konkrētos apstākļus, kuros sižets ir veidots, žurnālista rīcību, tās cēloņus un mērķus, žurnālista attieksmi pret konkrēto situāciju un tajā iesaistītajiem, kā arī žurnālista viedokli. Tas ļaus auditorijai labāk uztvert un saprast sižetu un izvairīties no pārpratumiem. Turklāt šādi skaidrojumi veicina auditorijas medijpratību kā spēju saprast medija rīcību.

[10] Papildināt Latvijas sabiedrisko mediju kara un konfliktu žurnālistikas vadlīnijas ar jautājumiem, kas skar žurnālistu saskarsmi ar agresorvalstu bruņoto spēku pārstāvjiem un civiliedzīvotājiem.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(paraksts)*

Edmunds Apsalons

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU